OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
LsN Virpi Korhonen

23.3.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lisäselvitys liittyen lakivaliokunnan asiantuntijakuulemiseen 17.3.2021 asiassa HE 4/2021 vp

Lakivaliokunta on pyytänyt kirjallista täsmennystä oikeusministeriöltä siihen, liittyisikö alle kolmen kuukauden palvelussuhteisiin ja rikostaustaotteisiin liitettävään selvitysvelvollisuuteen oikeusministeriön käsityksen mukaan valtiosääntöisiä ongelmia selvittämisen harkinnanvaraisuuteen nähden, vai onko harkinta tältä osin poliittinen.

Asiaan liittyviä valtiosääntöisiä näkökohtia on käsitelty oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa lakivaliokunnalle 16.3.2021, johon viitaten totean kokoavasti asiassa seuraavaa.

Rikollista tekoa, rangaistusta ja muuta rikoksen seuraamusta koskevat tiedot ovat ns. arkaluonteisia henkilötietoja. Perustuslakivaliokunta on katsonut tällaisten tietojen käsittelyn sallimisen koskettavan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (esim. PeVL 9/2002 vp, PeVL 37/2013 vp), jonka vuoksi ehdotettua sääntelyä on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta.

Kuten oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa on todettu, perustuslakivaliokunta on arvioinut voimassa olevassa laissa säädettyä rikostietojen selvittämismenettelyä lausunnossaan PeVL 9/2002 vp. Voimassa olevassa laissa selvittäminen on velvoittavaa, ja lakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan työhön, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan lakia ei kuitenkaan sovelleta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin, jotka yhden vuoden aikana yhteensä kestävät enintään kolme kuukautta.

Lausunnossaan PeVL 9/2002 vp perustuslakivaliokunta totesi ehdotetulle sääntelylle olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät ja painavat perusteet (kuten todetaan myös oikeusministeriön lausunnossa 16.3.2021), ja sen jälkeen totesi arvioitavana olleesta esityksestä seuraavaa:

”Rikostietojen selvittämismenettely on ehdotuksessa rajattu koskemaan työ- tai virkasuhteeseen kuuluvia sellaisia tehtäviä, joissa henkilön vuorovaikutus lasten kanssa on pysyväisluonteista ja kuuluu henkilön työtehtäviin niiden olennaisena osana. Menettely koskee vain työ- tai virkasuhteeseen otettavaa sekä sitä, jolle ensi kerran annetaan laissa tarkoitettuja tehtäviä. Henkilö hankkii itse rekisteriotteen, joka ei jää työnantajalle, vaan tämän on palautettava ote viipymättä. Rikosrekisteriotteeseen merkitään tiedot rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa lueteltavaksi ehdotetuista, sääntelyn tavoitteiden kannalta merkityksellisistä rikoksista. Työnantaja voi tehdä asianomaisen henkilötietoihin merkinnän vain rekisteriotteen esittämisestä ja otteen tunnistetiedoista. Ehdotetusta sääntelystä ei ole huomautettavaa sen oikeasuhtaisuuden kannalta.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Tähän valtiosääntöoikeudelliseen arvioon ei vaikuta, sisältyykö 1. lakiehdotukseen sen 2 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen säännös enintään kolme kuukautta yhden vuoden aikana kestävien tehtävien rajaamisesta menettelyn soveltamisalan ulkopuolelle. — Rikostaustan selvittämismenettely ei ehdotetussa muodossaan ole ongelmallinen työn ja ammatin valinnan vapautta suojaavan perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.”

Käsitykseni mukaan mainitussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 9/2002 vp on siis arvioitu sääntelyn hyväksyttävyyttä valtiosääntöisistä lähtökohdista paitsi tilanteessa, jossa rikostaustan tarkistaminen on velvoittavaa yli kolme yli kolme kuukautta yhden vuoden aikana kestävien palvelussuhteiden osalta, niin myös tilanteessa, jossa tällaista kolmen kuukauden määräaikaa ei lakiin olisi asetettu, eli toisin sanoen tilanteissa, jossa selvittäminen olisi velvoittavaa laissa tarkoitetuissa tilanteissa tehtävien ajallisesta kestosta riippumatta.

Mainitun perustuslakivaliokunnan lausunnon valossa ei siis käsitykseni mukaan näyttäisi olevan valtiosääntöisistä syistä johtuvaa estettä ulottaa sääntelyä kohdistumaan velvoittavana myös alle kolme kuukautta kestäviin tehtäviin, jos ehdotus vastaa muutoin sitä, mitä lausunnossa PeVL 9/2002 vp on ollut arvioitavana.